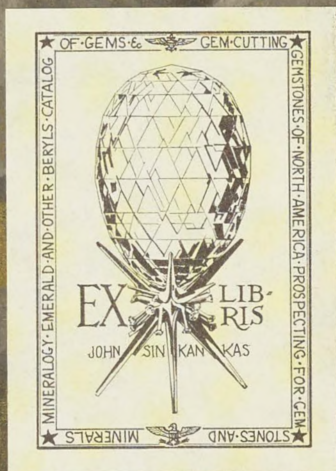
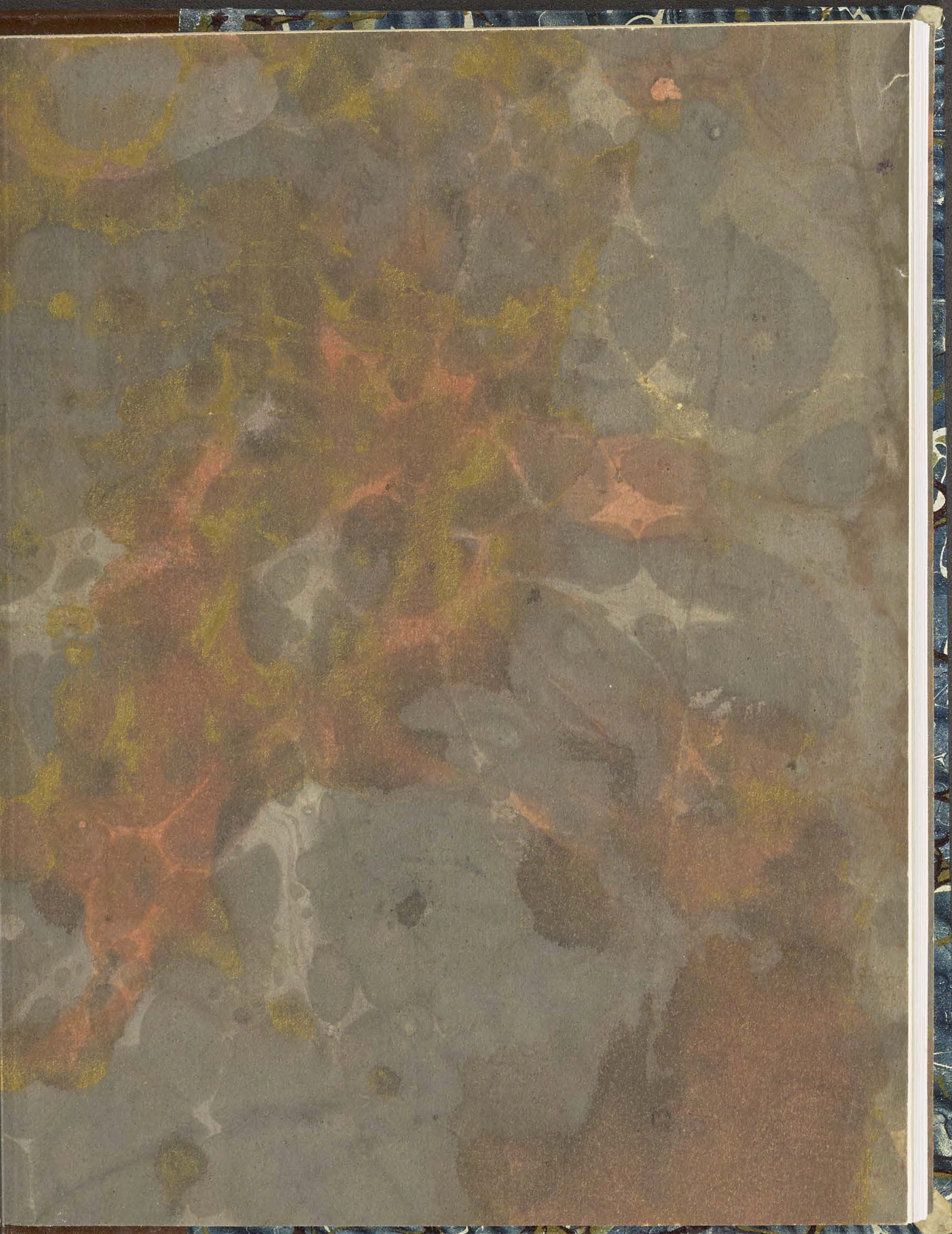
JS

OF·GEMS·&·GEM·CUTTING
GEMSTONES·OF·NORTH·AMERICA·PROSPECTING·FOR·GEM·STONES·AND
MINERALS
MINERALOGY·EMERALD·AND·OTHER·BERYLS·CATALOG
EX LIBRIS
JOHN SINKANKAS

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE
ADAMANTE

QVAM
AVSPICE SVMMO NVMINE
EX CONSENSV ATQVE AVCTORITATE
GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
IN ALMA FRIDERICIANA
PRAESIDE
D. IOANNE HENRICO SCHVLZE
MEDICINAE ELOQVENTIAE ANTIQVITATVM ET
PHILOSOPHIAE PROFESSORE PVBLICO
ORDINARIO
ACADEMIAE CAESAREAE NATVRAE CVRIOSORVM ET
REGIAE SOCIETATIS SCIENTIARVM BERO-
LINENSIS SODALE
PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
MORE MAIORVM RITE CAPESSENDIS
AD DIEM V. CALEND. MAII, M DCC XXXVII. 1737
PLACIDAE ERVDITORVM DISQVISITIONI EXHIBET
AVCTOR RESPONDENS
IOANNES FABRI, PANNONIVS,
ARTIVM AC PHILOSOPHIAE MAGISTER.

HALAE MAGDEBVRGICAE
Litteris IOAN. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.

PROOEMIVM.

Vum nuper publicæ relationes crebram mentionem facerent, quam incredibilis vis adamantum ex Braſilia in Europam aduecta Luſitanorum nauibus fuerit: mercatoresque cœperint diſpicere, quo modo cauendum ſit, ne pretioſæ mercis copia vilitatem eiusdem ſecum adferat: inter medicos quoque diuerſa iudicia audiebantur. Alios enim veneficiorum multitudinem maiorem extimeſcere ſubiit: alii ægrotis parabiliorem ad varios morbos medicinam gratulabantur; atque rurſus alii nec metuere ſe aliquid, nec magnopere ſperare oſtendebant. Neque deſtituti videbantur ſingularum ſententiarum patroni vel magnorum virorum auctoritatibus, vel rationum, præſertim ex ore diſerti grauisque viri ſonantium, ponderibus. Mouit me ille tantus diſſenſus, vt per omnis æui bonos ſcriptores ea requiſitum irem, quæ ad hanc controuerſiam pertinent, ponderatisque argumentis indagarem, in quam partem vera ſententia magis inclinaret. Ea itaque

que in chartam tum coniecta ad incudem ſuaſu Excellentisſimi Viri, PRAESIDIS mei, reuocaui inque hunc ordinem redegi, vt pro ſpecimine inaugurali, quod leges iubent edere, in publicum conſpectum producerem. Accipe igitur, beneuole lector, hancce commentatiunculam, ſique de lapide, cui hominum conſenſu maximum pretium ſtatuitur, minus digna tuis oculis dedisſe videbor, pro æquitate tua excuſes primorum conatuum tenuitatem, tuique fauoris gratia ſupple, quantum defuisſe viribus noſtris intelliges.

CAPVT I.

HISTORICA TAM DE ADAMANTE QVAM EIVS ACCVSATIONE TRADENS.

CONSPECTVS.

Adamantis etymologia & homonymia, §. I.

Veteres parum explorati de adamante habent: multaque tradunt, quæ noſtris non conueniunt, §. II.

Deſcriptio adamantis, §. III.

De fodinis, adamantum prouentu nobilitatis, qui ſcripſerint, §. IV.

Ex Tavernerio breuiter de fodina ad Raolcondam: item de altera, quæ Culur aut Gani vocatur, §. V.

De tertia fodina in regno Bengalæ: & adamantibus inſulæ Borneo, §. VI.

De aliis locis quæritur, & de pſeudo adamantibus, §. VII.

Noſtro tempore cogniti adamantes posſunt comminui, findi, teri, cælari, §. IIX.

Sed ignis, niſi ſolaris, omnem vehementiam eludit, §. IX.

Quid medici antiqui de adamante ſenſerint, §. X.

Græcorum nemo adamantem vel laudat vel accuſat: Latini vno ore eum commendant, §. XI.

Medii æui ſcriptores vſque ad ſeculum XV. nihil graue de eo ſcripſerunt, præter Auerroem Arabem, & Santem Ardoynum; de quibus tamen dubium eſt, annon per errorem factum ſit, §. XII.

Pro-

Propiori æuo maiori ardore accuſatus eſt, §. XIII.
Cuius auctores feruntur Theophraſti Paracelſi adſeclæ, §. XIV.
Sed prudentiores ipſi dubitare ſe ſignificant, §. XV.
Aequiuocatio mater huius erroris fuiſſe videtur, §. XVI.
Status totius controuerſiæ, §. XVII.

§. I.

ADamas Latinis eodem nomine, quo apud Græcos etiam, venit. Eſt autem, vt indubium puto, origine Græcum, ex α priuatiuo & verbo δαμάζω, *domo*: vt ἀδάμας idem ſit, tamquam diceres *indomitum*, quod vel omnino non poteſt, aut ſine magna moleſtia nequit domari. Quæ veteribus perſuaſio fuerit de indomita, vel non domanda eius indole, liceat PLINII verbis docere *natur. hiſtor. libr. XXXVII. cap. 4. incudibus hi deprehenduntur, ita reſpuentes ictum, vt ferrum vtrimque disſultet, incudesque etiam ipſæ disſiliant. Quippe duritia inenarrabilis eſt, ſimulque ignium victrix natura. Vnde & nomen indomita vis Græca interpretatione accepit.* Manifeſtum vtique eſt, quod bonus Plinius notioni grammaticæ nimis ſtricte inhæreat: quum vſus Græci ſermonis doceat, quod α priuatiuum non ſemper abſolute neget, ſed ſæpius difficultatem tantum denotet. Docet hoc ſcholiaſtes HESIODI ad *ſcut. Hercul. verſ. 137.* atque ſimul indicat homonymiam, qua poëtis & mythographis *adamas* & *adamantinus* non raro ponitur pro chalybe aut ferro durisſimo; quod quidem hoc loco pluribus teſtimoniis comprobare minime puto conueniens. Sufficiat vnicum adieciſſe exemplum homonymiæ ex ſacris litteris, vbi Græci interpretes adamantem & adamantinum vocant, quod alii rectisſime exponunt *perpendiculum*, & ad eius rectitudinem adcurate exactam muri ſtructuram *Amoſi* VII, 7. 8.

§. II.

Adamantis gemmæ mentionem antiquiorem non memini me legere, quam eam a PLATONE factam in *Timæo, p. m. 1066.* quamquam eruditis permittendum videtur, vt decernant, ſatisne ſecure huc referre hunc locum liceat. *Auri*, inquit,

ramus, propter denſitatem duriſſimus & nigro præter ea colore ſuffuſus, adamas appellatur. Quid ſi Plato, qui ſæpius poetice & improprie loquitur, hic ſit de chalybe, aut ferro in genere, intelligendus? Certe ad laudem & bonitatem adamantis parum quadrat color niger ſuffuſus. Sed de hoc alii diſpiciant: mihi non licet multum euagari, & in hoc ipſo ſermonis limine id minime omnium videtur permisſum. Legat, ſi quis plura velit, CL. SALMASII *exercit. Plin. ad Solin. p. 755. ſeqq.* Sic ſatis animaduertet, quam incerta & obſcura ſint, quæ veteres de adamante ſciuerunt. Videtur illa relationum diuerſitas deberi eximiæ apud priſcos raritati gemmæ huius, de qua PLINIVS, l. c. *Maximum in rebus humanis, non ſolum inter gemmas, pretium habet adamas, diu non niſi regibus, & iis admodum paucis, cognitus.* Quumque Græcis hominibus exigua Aſiæ interioris cognitio fuerit, ante quam Alexander M. illa regna penetraret, ſibique magna ex parte ſubiiceret: haud mirandum, ſi admodum pauca & exilia ſcriptis ſuis de hac gemma immiſcuerunt, & quorum pleraque non conueniunt adamantibus apud nos cognitis.

§. III.

Erimus itaque deinceps vnice intenti noſtris adamantibus, id eſt, lapidibus pretioſis, omnium clarisſimis, totisque pellucidis atque purisſimæ inſtar aquæ nitentibus, qui adplicatam tincturam ad ſe rapiunt, ſibique ita iungunt, vt micantes ſuos radios procul iaciant: quo præcipuo ſigno a rei gemmariæ gnaris cognoſcuntur & a pſeudoadamantibus diſcernuntur. Horum hiſtoriam ex recentioribus ſcriptoribus, qui vel ipſi natalia eorum loca adierunt, vel de hoc argumento ex inſtituto commentati ſunt, hauriemus, paucisque delibabimus: deinde tota opera examinaturi ea, quæ de venenoſa indole adamantis pasſim ſcripta & asſerta deprehendimus.

§. IV.

Ex iis auctoribus, qui loca adamantum prouentu celebria adierunt, & omnia ſuis oculis explorauerunt, potisſimum mihi

mihi placet IO. BAPT. TAVERNIER, qui quadraginta ſolidos annos itineribus impendit, & gemmarum cognitionem, tamquam artem, a qua cenſeri voluit, ipſo vſu & conuerſatione cum hominibus callentisſimis, ſibi comparauit. Ex antiquioribus auctoribus ſua hauſerunt ANSELMVS BOETIVS de BOOT, cuius *gemmarum & lapidum hiſtoria* proſtat, & IOANNES de LAET, qui *de gemmis & lapidibus duos libros* reliquit: quorum ille GARCIAM ab HORTO plerumque ſequitur: hic & illo duce vtitur, & LINSCHOTANO, aliisque, quos non ſine iudicio ſubinde expendit. Commemorat autem TAVERNIERIVS *itinerum Indicorum lib. II. cap. 15. 16. 17.* loca illa, quibus colliguntur adamantes, ſatisque diſerte indicat, ſibi, haud incurioſo ceteroquin ſcrutatori, nulla alia præter hæc innotuisſe per omnem, quæ orientalis vocatur, Indiam. Quis de Braſilianis adamantibus ſcripſerit, & an omnino aliquis ſcripſerit ſibi explorata & certa, equidem neſcio, meque adeo excuſatum cupio, ſi omnino nihil de illis poſuero.

§. V.

Prima itaque fodinarum a TAVERNIERIO viſarum eſt in regno *Viſapour*, quod olim magni Mogolis imperio addictum, ſed nunc proprio monarchæ ſubiectum eſt. Prope *Raolcondam* illa viſitur, in ſolo arenoſo, ſaxis & ſiluis abundante. Scrutantur per ſaxa venas vix digiti crasſitiem ſuperantes, arena impletas: quas ferro diffringunt, vt arenam impetrent, quam aqua ſuperfuſa lauant, vt adamantes impetrent. Hanc fodinam ante ducentos demum annos detectam fuisſe comperit auctor, qui circa CIϽ IϽC LX. mercatui iſti interfuit. Alteram deinceps deſcribit fodinam, quæ a Perſis *Culur*, ab indigenis *Gani* vocatur, & vix vno ſeculo ante auctoris aduentum detecta fuit. Magna hominum frequentia quotannis ad fodiendum eo confluit, omninoque LX. hominum millia hoc labore occupata æſtimauit. Profundos hic agunt puteos, vsque eo, dum in aquas ſubterraneas incidunt, quibus ab ulteriori labore detinentur. Vtuntur autem aqua reperta, vt terram egeſtam emolliant atque eluant; ex illo, quod in fun-

do remanet, adamantes curiose colligunt. Sat magnos lapides hic inveniunt, sed non omnes satis puros & elegantes.

§. VI.

Aliqua fodina inter Raolcondam & Culur medio tractu quondam fuit, quae pulcros dedit adamantes, sed qui sub politura dissilierunt, quare regis iussu prohibita est adamantum ex hac fodina collectio, ne omne commercium suspectum fiat emtoresque damni metu ab omni hac merce emenda deterreantur. Tertia autem fodina, eademque antiquissima, est in regno *Bengalae*, prope vicum *Soumelpour*, quem fluuius *Gouel* alluit, ex cuius arenis pretiosi lapides colliguntur non sine magno & difficili labore. Non magnos, sed in acutum apicem fastigiatos, lapides hic inueniunt. Quartus denique locus adamantum prouentu celebris est insula *Borneo*, eiusque fluuius *Succadan*. Sed non aditur hic locus a peregrinis, quum non sint ibi liberi mercatus, omnesque lapides regiis thesauris inferantur, & ex illis vendantur, maiori etiam pretio, quam tolerabile videri auctori nostro poterat; quum bonitate tamen nihil superent illos in continenti Indiae satis abunde obuios. Ceterum, quae de pretio adamantum ab eodem scriptore satis curiose accurateque scribuntur, huc adducenda non existimamus, quum haec ad medicinam neutiquam pertineant.

§. VII.

Atqui hi sunt isti loci per totum orientem, vbi hodie adamantes colliguntur. Nolo multis laborare, vt TAVERNIERIO conciliem alios auctores, qui eiusdem tractus alias vrbes nobis denominant, vbi fodiantur hi lapides. Credo diuersitatem hinc oriri, quod pauci ipsa loca natalia adeunt, sed emporia tantum mercandi caussa visitant. Quod autem aliqui ex Macedonia etiam & Arabia, quin Aethiopia, adferri adamantes scripserunt, id puto factum esse fide veterum, qui vel adamantis nomen non satis adcurate ponebant, vel Plinio fisi, quod Adamas non nisi in auro gignatur, secure crediderunt easdem regiones, quae aurum mittere & praebere

bere leguntur, adamante etiam abundare. Noſtra certe ætate nemo ibi inuentos aut allatos adamantes veros annotauit. Pſeudoadamantum autem magnam copiam paſſim ſuppetere, qui & duritiem inſignem habent, & fulgentiſſimum iubar de ſe ſpargunt, notum eſt. Quæ Galliæ loca tales præbeant, indicat NICOLAVS LEMERY in *dictionario ſimplicium.* Germaniam talibus non deſtitui, ſed Rhenum, vbi Heluetios egreditur, & Bohemiam multos & elegantes præbere, ſatis conſtat. Vide etiam OL. WORMIVM *in Muſeo cap. 17.*

§. IIX.

Omnes adamantes, qui noſtro æuo cogniti ſunt, duritiem quidem inſignem habent, tantamque, vt omnibus lapidibus & gemmis ceteris palmam in hoc dubiam reddant: ſed nemo hodie credit illi Plinianæ, quam initio attulimus, aſſertioni, quod mallei ictus eludant, ipſasque incudes diffindant. Quin illi, qui ex ſaxorum venis diffringendis adamantes eruunt, haud raro experiuntur magno ſuo damno, quod eximios lapides fregerint, aut fiſſuras ipſis attulerint. Quin norunt referuntque artifices, quod findi in tenuiſſimas lamellas a perita manu poſſit, quibus deinde alii lapides pellucidi apte incruſtantur: quo pacto fraudem minus cautis fieri perhibent. Quod vero ſanguine hirci calido maceratus fragilitatem demum adquirat, id hodie fabulis omnes accenſent. Nam poteſt etiam ſine hac præparatione in apto mortario ex chalybe, piſtillo idoneo contuſus, in puluerem ſatis minutum redigi, quo gemmarum cælatoribus ac politoribus opus eſt, quoties vel ipſum adamantem, vel aliam gemmam, polire, aut aliquid in illis cælare cupiunt. Satis autem curioſum eſt, quod adamas ſibi ſimile & eiusdem duritiei corpus atterere valet, quum agens potentius eſſe debere videatur patiente. Cauſſam ſatis vero ſimilem prodit BOETIVS *lib. II. cap. 6.* quod particula, quæ patitur, ſemper eadem eſt, puluis autem, qui atterit, non idem ſemper, ſed in quouis puncto alius & ſubinde renouandus occurrit. Adde, quod atterendum aut excauan-

uandum quiescit; atterens vero celerrimo motu in quiescens fertur & impetum facit.

§. IX.

Quum vero malleo resistere quidem nequeat; inque persuasione contraria versati veteres errauerint: proinde tamen non etiam falsi sunt, quando ignium victricem adamantis naturam prædicauerunt. Testantur enim multi, quod vehementissimum ignem culinarem admodum diu sine vllo detrimento sustinuerit: immo quod intensissimum, quo feriunt solares radii arte & idoneis vitris collecti, calorem spreuerit, donec smaragdo addito tamdem liquari se passus fuit: quod experimentum ab HOMBERGIO institutum & regiæ scientiarum academiæ Parisiensi oblatum legimus. Adparet satis, quam frustraneus sit metus eorum, qui propterea, ne adamas splendorem & vires calore lecti amittat, noctu digito detrahendum solicite inculcant, eumdemque in cyatho aquæ frigidæ aut super marmor ponendum docent. Certe si non tincturæ substratæ caussa metuendum est, ne a calore remittat & corrumpatur, ipsius lapidis caussa nihil est extimescendum, præsertim a tali calore, qui a corpore humano potest proficisci. Sed nimirum antiquus mos est, annulos nocte detrahendi, quod ex MARTIALI discimus *XI. 60.*

Senos Charinus omnibus digitis gerit
Nec nocte ponit annulos,
Nec cum lauatur: caussa quæ sit quæritis?
Dactyliothecam non habet.

Quæ res quum multas caussas habere potuerit, & forte illam quoque, quia noctu totius corporis habitus a diffusis & expansis humoribus laxatur & magis expanditur, annullus autem arctius inhærens vasa cutis stricturus, & quasi strangulaturus videtur: hic tamen, vt in multis aliis, factum videtur, vt hominibus, valetudinis rationem inter postrema fere reponentibus, alia persuaderetur, quæ scilicet pretiosæ suppellectilis conseruatione commendata metuendum valetudini incommodum auerteret.

§. X.

§. X.

Plura de adamante falso perhibita a veteribus, nobis autem aliter comperta, omittimus, quum iam a plurimis sint notata, & ad medicinam nihil omnino faciant. Potius autem ducimus progredi ad quaerendum, quid de adamante medici exspectare debeant. Scilicet diuersissima sunt horum de hac gemma iudicia, dum alii salutis præsidium ab ipso sperare iubent; alii perniciem eamque inuictam & ineuitabilem metuere: non pauci nec vtilitatem nec damnum ab eo exspectandum contendunt. Oportet itaque auditis cuiusuis partis rationibus, expensisque momentis tam arduæ caussæ, non perfunctorie quærere, quid vero propius videatur. Quum vero inuidiosum sit in controuersia, quæ a maximis viris in alterutram iam partem inclinata & distracta est, versari & sententiam dicere; omninoque videatur id non conuenire homini, qui primum specimen in publicum edit: dabo quidem operam, vt cuiuis, a cuius sententia mihi discedendum est, debitum tamen meritis suis honorem & obseruantiam perpetuo conseruem. Ipsam autem ratiocinationem meam, omnemque hanc causſam rectius sentientium, & quod maximum est, vera firmaque experientia edoctorum arbitrio, omni, qua decet, modestia & fiducia permitto, gratissime accepturus eius doctrinam, qui in re tanti momenti meliora ostenderit.

§. XI.

Admiratione dignum videtur, quod antiquissimi scriptores medici Græci de adamante nullam omnino mentionem iniiciunt, & nec auxilium morborum inde petere iubent, nec inter morborum mortisque causſas recensent. Certe, si quid illis innotuisset de venenosa indole eius, non videntur id omissuri illi, qui ex instituto venena descripserunt, vt alexipharmaca docerent: quod fecerunt, qui ad nostram ætatem peruenerunt, NICANDER COLOPHONIVS, & DIOSCORIDES. Inter Latinos PLINIVS non raro meminit adamantis, sed non alio modo, quam qui commendare eum debet. Scribit enim *hist. natur. lib.* XXXVII. *cap.* 4. *Adamas & venena irrita facit*, *&*

lymphationes abigit, metusque vanos expellit a mente. In eundem ſenſum ſcribit SOLINVS in *polyhiſt. cap. 52. Indicorum lapidum, in adamantibus dignitas prima, vtpote qui lymphationes abigunt, venenis reſiſtunt, & pauitantium vanos metus pellunt.* Neque aliena ſunt, quæ ISIDORVS *Origin. lib. XVI. cap. 13.* reliquit: *fertur* (adamas) *in electri ſimilitudine venena deprehendere, metus vanos expellere, maleficis reſiſtere artibus.* Aliquanto plura prædicat ALBERTVS MAGNVS *de miner. lib. II. tract. 11. dicunt magi, quod laserto ſiniſtro alligatus valet contra hoſtes & inſaniam, & indomitas beſtias & feros homines, & contra iurgia & rixas & contra venena & incurſus phantaſmatum & incuborum.* Abſtrineo me lubens a pluribus referendis, fere enim hæc a poſterioribus propagata & transſcripta deprehendes.

§. XII.

Non me pœnituit percurrere complures, qui de venenis ſcripſerunt, auctores, vſque ad ſeculi XV. finem, vt ſunt: PETRVS APONITANVS, ANTONIVS GVAINERIVS, FERDINANDVS PONZETTVS, quorum aliqui in amplificando venenorum catalogo plus æquo diligentes fuerunt: & nullus tamen horum adamantem accuſauit. Quin PETRVS CARRARIVS *in quæſt. de venenis ad terminum* inter illa, quæ lentis venenis efficaciter opponi poſſint, poſt lapidem bezoar ponit adamantem, hyacinthum & ſapphirum: vbi non facile dixeris, quod excludi internus vſus debeat, quum ſtet inter illa, quæ ex mente veterum intra corpus adſumi debent. Vnum tamen ex Arabibus AVERROEM citari video apud PAVLVM ZACCHIAM, *Quæſt. medico legal. lib. II. tit. 2. quæſt. 4. pag. 211.* & ex recentioribus SANTEM ARDOYNVM, quem & nocumenta & curam eius tradidisſe ibidem teſtatur. Sed prior videtur ſua auctoritate induxisſe poſteriorem. Valde optaui ipſum inſpicere; ſed non habui eius copiam. Videant alii, annon forte interpretis aut ſcribæ & typographi vitio aberratum ſit. Nam MATTHAEVS SILVATICVS *in pandectis* annotat *Adamis* esſe nomen panis porcini, qua appellatione gaudet cyclaminum, valde acris

acris & erosiuæ inflammatoriæ proprietatis causſa in venenoſarum plantarum indicem iam pridem relatum.

§. XIII.

Manet itaque firmum, quod adamas maximo conſenſu antiquitatis nulla ſuſpicione malignitatis oneratus, ne dicam accuſatus fuerit: quodque potius venenis contraria eius virtus habita fuerit, ipſo externo vſu efficax; ſi demus etiam, non ſatis clarum esſe, quod ex vno *Carrario* colligimus, de vſu interno. Habemus autem teſtimonia de vſu etiam interno, ſi non ad ſalutem & medicationem certisſime proficuo, tamen de innoxio & minime damnoſo, quæ adducemus, ſi accuſatores adamantis, & acerrimos quidem, & qui capitalis criminis reum agunt, prius audiuerimus. Equidem fateor, me neſcire, quis primus hanc gemmam ad triumuiros rerum capitalium, tamquam veneficorum principem, propiori æuo detulerit. Curioſe inquiſiui in auctorem, & accuſationis formulam, vt viderem, quodnam corpus delicti, vt in foro loqui ſolent, indicauerit, & iudici ſubiecerit: ſed nondum mei voti compos factus, credo ſane ex leuibus rumuſculis ſine capite ortam accuſationem esſe; qualem nemo grauis iudex aduerſus principem gemmarum admiſerit, quin potius ipſi, tanta famæ macula, nulla quidem ſua culpa, adſperſo, omnem in falſos delatores legibus concesſam actionem dare, ſi petere posſet, neutiquam abnuerit.

§. XIV.

Quid ANSELMO BOETIO de BOOT de hac accuſatione innotuerit, volo verbis eius, etſi paullo longior ſermo videri poteſt, exhibere: *adamantis pulueri etiam adſcribitur vis deleteria, tam exitioſa, vt nullis remediis exſtingui aut emendari posſit. Huius ſcobe Theophraſtum Paracelſum chymicum ſublatum, ipſius diſcipuli & iurati adſerunt: fortasſis, vt ipſius impoſturam tegant. Nam quum ille vitam perennem vel longæuam medicamentis ſuis promiſisſet, in flore tamen virili exſtinctus eſt. Aut itaque mentitus fuit ſe huiusmodi pharmaca, quæ omnibus morbis mederentur, & vitam produ-*

rerent, *habere*, *aut si habuit*, *ratio danda fuit*, *cur iuuari decantatis medicamentis*, *instante morte*, *non potuerit*. *Commodior sane fingi non potuit ea*, *quæ ab adamantis puluere sumitur*, *quem aiunt*, *non quia venenum est*, *sed quia duritie intestina corrodit*, *interficere*. Notabilis est locus, quia non solum illud refert, quod ad factum pertinet, verum etiam callidum huius commenti consilium detegit, insuperque veram, de qualitate deleteriæ indolis, accusatorum mentem declarat. Equidem fateor, me paucas omnino horas legendis vel Paracelsi ipsius, vel iuratorum eius adseclarum, scriptis tribuisse, postquam experiendo didici, quam parum instruere libri illi soleant, qui dissimulanter scripti & ad decipiendum lectorem compositi sunt: quare vix spero, nisi forte casu inuenerim, me detecturum illius commenti auctorem. Quin ignorare illum malo, quam cum certo detrimento temporis, quod utilius collocari potest, incerta tamen spe successus, illum diu requirere.

§. XV.

Video tamen, mortem Theophrasti Paracelsi a prudentioribus amicis eius nonnisi timide ad adamantem referri. Sic. IO. BAPT. van HELMONT. in libello, qui *arcana Paracelsi* inscribitur, ita de hac re iudicat: *Sunt alii quoque*, *qui illum toxico sublatum aiunt*. *Cui cum remedia non minus*, *quam ad alios morbos*, *cognita & in promtu essent*; *supponunt illum adamantis puluere*, *peresis intestinis interemtum*. *Ego vero nullatenus admiror immaturam mortem viri ab adolescentia solliciti circa arcana chymica*. *Quem enim mortalium non inficiant carbonum suffitus*? *aquarum fortium*, *gradantium & arsenicalium*? *itemque antimonialium noua in dies examinatio*, *quæ per longa annorum tædia experiundo*, *nondum experti haurimus*, *de malignitate illorum non nisi per experientiam seram admoniti*. Neque longe hinc abit IACOBVS CVRIO HOFEMIANVS in dialogo, quem Hermotimum inscripsit, cuius *pag.* 122. hæc legimus: *valde metuo*, *ne mortem cum suis illis quinti elementi essentiis sibi accelerauerit*. Scilicet innuit intemperantiam & dissolutos mores viri, qui, vt testantur qui cum ipso vixerunt,

runt, præcipue autem intimus quondam eius discipulus IOANNES OPORINVS, ebriositati nimium obnoxius fuit, vt & cum rustico popello in tabernis compotare & volutare se in stratis ipsorum minime indignum se putaret. Cumque destillandis multis spiritibus occuparetur, vero vtique simile videtur, quod nonnumquam se largius istis inuitauerit aquis vitæ & quintarum essentiarum specioso titulo superbientibus liquoribus, eorumque abusu violentiam ceterarum ab vitæ genere reliquo caussarum valde intenderit, mortemque immaturam anno ætatis quadragesimo septimo adduxerit. Confirmat hoc eius intemperantiæ vitium, & quod in aliis negotiis etiam turbulentus & præceps, linguæque ne in ipsum deum & magistratum suum continens fuerit, grauiter confirmat vir priscæ fidei, & eiusdem æui scriptor, THEODOR. ZWINGERVS *in theatro vit. human. pag. 1422. & 2275.* Ex quo adparet adamante gemma nulla opus fuisse ad interimendum virum, qui omnia faciebat, vt salutem suam pessum daret.

§. XVI.

Credo autem omnino primum istum, qui Theophrastum adamante necatum scripsit, dissimulatorem fuisse, quique æquiuoco sermone credulis & simplicibus illudere voluit. Nam quum ἀδάμας & gemmam adamantis nomine insignem, & aliquid indomitum atque inuictum, denotet: potuit vtique de Theophrasto æque ac de quouis defuncto dicere, quod adamante peremtus fuerit: quum hoc sensu nemo, quisquis moritur, nisi ab adamante moriatur: quippe nemo est, qui moriendi necessitatem effugere queat. Id vero quum alii audiuissent, & de adamante æquiuoce dicta in eum, qui vulgatissimus est, sensum raperent; progrediente disputandi feruore quæsitum est de modo, quo adamas Theophrastum necauerit. Callidus ille disputator præuidebat, non profuturum sibi, si adamanti suo aliquem ex illis, qui cogniti sunt, nocendi & interimendi modum adtribue-

tribueret, quo cum aliis venenis conueniret; quoniam ſtatim conſequebatur fruſtra Paracelſum iactasſe vniuerſalem medicinam: reſpondit itaque, non enecasſe, quia venenum eſt, ſed quia duritie inteſtina corrodit. Prorſus mihi videtur id voluisſe, quod neſcio quam ingenioſum putant recentiorum aliqui, quando venenum mechanicum vocant, ſi aurichalci bracteæ tenuisſimæ, in minima ſegmenta ſcisſæ & homini exhibitæ, mortem longo poſt tempore inferrent, idque præciſe pungendo & exulcerationem inducendo. Nam ſi in æruginem, quo orichalci natura nimis facile ruit, verſa illa ſegmenta damnum ſanitati & vitæ inferrent, non mechanice nocerent, ſed vulgari ac tritisſimo & ante bis mille annos inculcato modo. Miror, cur commenti inuentor non potius auri lamellas elegerit, quæ a ventriculi ſuccis ſolui nequeunt.

§. XVII.

Sed de ortu illius perſuaſionis, quod adamas hominem necare posſit, eſto cuiuis liberum, ſi meliora & certiora inuenerit, noſtram corrigere & ſupplere ſiue relationem, ſiue coniecturam: nosque candidis monitoribus plurimas habebimus & agemus gratias. Progredimur ad cetera, quæ altero capite tractanda deſtinauimus. Ante omnia autem ſtatus controuerſiæ rite formandus videtur. Nam qui accuſant adamantem vel in genere ipſum venenis adſcribunt, id eſt, talibus, quæ qualitate noxia & naturæ corporis aduerſa ſunt prædita, qua œconomiam omnem vitalem, etſi parua quantitate adſumantur, peruertunt & deſtruunt: vel qualitatem cum aliis venenis conuenientem omnem negant, culpam autem letalis & funeſti euentus vnice ſic deſcribunt & tradunt, vt agat adamas, quemadmodum cultri, vel alius inſtrumenti ſcindentis ac pungentis, acies, quæ vulnerando & exulcerando nocet, quamquam nemo ſit, qui cultrum propterea venenatum dicere ſuſtineat. Quid de alterutro modo ſtatuendum ſit, ſeorſum conſiderabimus.

CAPVT

CAPVT II.

ADAMANTIS DEFENSIONEM SISTENS.

CONSPECTVS.

Instituti rationes & tractandi ordinem exponit, §. I.

Adamas per MD. annos a nullo medico accusatus fuit, §. II.

AVERROES *Arabs, cur vix idoneus accusator haberi possit: & quae sit iusta caussa reiiciendi* SANTEM ARDOYNVM, §. III.

Nullam exstare obseruationem, quae probet vmquam fuisse aliquem ab adamante occisum, §. IV.

Diluitur obiectio, quod Theophrastus Paracelsus eo occisus sit, §. V.

Repudiatur casus ex BEMBO *relatus*, §. VI.

Multi adamantes innoxie deglutierunt integros, §. VII.

Nec desunt, qui scobem adamantis commendant assumendam, §. IIX.

Exempla innoxie assumtae eiusdem, §. IX.

Ex quibus fundamentis adamantem suspectum fecerint Arabes, §. X.

De theoriis recentiorum, quibus superstruitur eius accusatio, §. XI.

Si adamas vitrum secat, non sequitur, vt membranas molles & humidas secare idem possit, §. XII.

Puluis adamantis, si cetera accedant, terit gemmas: sed non perinde molles membranas, §. XIII.

Respondetur ad argumenta a grauitate pulueris & a motu peristaltico petita, §. XIV.

Quanta consequantur venena, si adamas ex allatis caussis venenum haberi debeat, §. XV.

Obiter de limatura martis & polline vitri, §. XVI.

Adamantis puluis veneno imbutus potest esse mortis caussa, §. XVII

Conclusio totius dissertationis, §. XIIX.

§. I.

QVum semper fauorem mereantur maiorem, qui innocentem defendunt, quam qui nocentem aut criminis suspectum accusant; quoniam tamen fieri posset, vt aliquis, caute

 &cal-

& callide dissimulare doctus, impune multos læderet, nisi impune esset ex iusta suspicione aliquem deferre ad iudicium: non vtique cupio illos, aduersus quos acturus sum, eos scilicet, qui adamantem capitalis criminis reum egerunt, illicitæ in libera republica rei insimulare; dum mihi modo liberum & nulli fraudi sit, si inique accusati innocentiam liberrime defendero. Ne vero videar vllum irritare velle, eo vtar temperamento, vt accusatorum ipsa subinde verba, quo magis ingenue agam, tacito quamuis nomine, adferam; eorum præsertim, qui inter viuos supersunt & reipublicæ litterariæ inseruiunt: in illis vero, qui nulla re adamantem lædunt, potius autem defendunt & tutantur, nomina etiam adpellem, & testimoniis eorum æqua fide, vbicumque commodum videbitur, vtar. Tantoque magis spero fore, vt æquo lectori probetur meum consilium, quum hanc caussam peragam tali æuo, quo nulla de hac quæstione controuersia agitatur; adeoque nemo esse possit, qui non veritatis, sed partis studio hæc scripta interpretetur.

§. II.

Vt itaque ad defensionem innocentiæ adamantis pedetentim & gradatim progrediamur, merito videmus vrgere, quod tanto tempore non solum sine vlla malignitatis accusatione, verum etiam honorifice habitus adamas, tandem simul ac semel, quasi concursu & globo hostium circumuentus, & in summum existimationis periculum adductus fuerit: prorsus vt in fatis fuisse videatur huic gemmæ, vt numquam mediocri pretio censeretur. Nam si recte supra calculos posuimus, quod adamas demum ab Alexandri M. temporibus Europæ innotuerit: positis porro rite calculis, inueniemus ab initio Alexandrinæ vrbis, ex qua commercia Asiæ cum Europa effloruerunt, ad Christianæ æræ principium annos effluxisse CCCXXXI. Sed AVERROES, qui teste HERBELOTO *in bibliotheca orientali*, circa finem sæculi Christiani XII. floruit, & IO. LEONE AFRO *de medic. & philos. Arabibus* auctore A. C. CIƆ CC. VI. obiit,

obiit, omnium, quos inuenire licet, primus eſt, qui ſuſpectum adamantem reddidisſe dicitur: conſequitur, vt adamas per mille & quingentos annos, quodque excurrit, omni ſuſpicione liber, cum ſumma laude inter mortales verſatus ſit.

§. III.

Eſto igitur vere inueniri apud modo dictum AVERROEM Arabem illam accuſationem, nulla interpretis, primo Iudæi, deinde ſemibarbari Latini, culpa & vitio laborantem; quod adfirmantibus probandum incumbit: parum certe in medico foro valebit vnus Auerroes, qui conſentientibus, vt quidem ſpero, omnibus peritis, a theologia & iurisprudentia Muhammedana & philoſophia Ariſtotelica, quam a medicina, magis cenſendus eſt: & in cuius hiſtoria nec vnicum momentum inuenitur, quo probari poſit, quod medicinam vmquam agitare & exercere cupiuerit aut aggresſus fuerit. Tanto autem magis ſecure hic repudiamus Auerroem, quoniam videmus in tanta medicorum medii æui multitudine neminem fuisſe, qui ipſum in hac accuſatione ſequeretur, præter SANTEM ARDOYNVM, quem vero ſimile eſt omnia corradere & cum puluiſculo conuerrere debuisſe, vt magnum librum conſcriberet de argumento, quod exiguo volumine complexi fuerant, ante ipſum de eodem commentati.

§. IV.

Vt itaque adamantis innocentiam tueamur, ante omnia quidem merito videmus duo vrgere, ſcilicet quod nulla fidelis, indubiaque obſeruatio in medicorum libris proſtet, qua probari posſit vmquam factum fuisſe, vt aliquis adamante gemma interficeretur, & deinde quod ſæpius viſum notatumque fuit, quod adamantes integri impune fuerunt deglutiti, & comminutorum puluis pro medicamento non ſolum a medicis commendatus fuerit, ſed ab ægrotis bono cum ſuccesſu acceptus; vt & quod aliqui, vitæ pertæſi, mortem ſumto hoc puluere fruſtra omnino quæſiuerint, per multos dein-

ceps annos, ſine vllo valetudinis incommodo aut labe ſuperſtites.

§. V.

Primum dixi nullam exſtare fidelem indubiamque obſeruationem, quæ factum reddat certum & indubium. Nollem heic mihi obiici illud tralaticium de Theophraſto Paracelſo. Quis enim illum ſecuit, & corpus delicti, quod vocant, oſtendit? Debet huius viri obitus in quæſtione omnino omitti, quia hoc eſt, quod negamus factum, negamusque vmquam esſe probatum. Si quis venena alteri exhibet, habet, credo, magnas tanti facinoris rationes: ſaltem ICti in caſu dubio, vbi veroſimiles coniecturæ multæ indicium præbent, ante omnia talibus inhærent eruendis; vt a M. TVLLIO CICERONE Sextum Roſcium defendente in parricidii cauſſa, diſcere me memini. Sed in Paracelſo non inuenio vllam rationem, quæ mouere quemquam potuisſet, vt pretioſi pulueris iacturam faceret ad erronem & extorrem hominem, cui ganeæ ruſticæ perfugium erant, e viuorum conſortio expellendum. Si odium multorum ſibi contraxit; certe non deerant alii modi, ſi ſanguinem eius quisquam ſitiisſet, in homine tam dicaci & blaſphemo opprimendo. Sed quid fruſtra laboramus in his diluendis ſuſpicionibus, quas ipſimet amici eius diu iam deſeruerunt, vt ſupra probauimus?

§. VI.

Sed exſtat vtique obſeruatio a graui hiſtorico perſcripta ad poſteritatis memoriam, qua probari poteſt adamantem valere ad hominem perimendum. Eam ex BEMBI *hiſtoria Veneta* in hunc modum refert IO. SCHENCKIVS *obſeruat. libr. VII. pag. 996. Triſtanus Cibeletus Cyprius, Ferdinandi Regis Neapolitani legatus captus, quod poſt regis Cyprii mortem tumultu excitato reginæ patruum interfecerat, exſulque factus fuerat, ſui poenas ſceleris ſe perſoluturum ſciebat, adamante, quem in annulo geſtabat, per os in ſtomachum recepto, aqua inſuper, quæ metalla diuidit, epota, dum portaretur, interiit.* Equidem in medio relinquo cauſſam, ob

quam

quam captiuus adamantem deglutiit: ſed mortis conſequutæ cauſſam non aliam agnoſco, quam laudatus SCHENCKIVS; ſcilicet aquam chryſulcam, cui ſi quis ſociam cauſſam fuiſſe credet adamantem, non maiori iure erit, quam capti a venatico cane leporis gratia ad collare, quod geſtauit, referri poteſt.

§. VII.

Quotidianum eſſe apud Indos, vt mancipia quædam plurimos adamantes, quo furtum tegant, deuorent, ex MONARDE refert BOETIVS *lib. II. cap. IV.* idemque TAVERNIERIVS *c. l.* confirmat, qui αὐτόπτης refert, quod mercatores, qui foſſorum operam conduxerunt, multos ipſis cuſtodes apponere cogantur, vt hanc fraudem, admodum ſibi damnoſam, auertant. Relatum a fide dignis habeo, qui ante hos XXXVII. annos hic nouerunt virginem, cui medicus puluerem, quem tunc miſcuerat, illico aſſumendum miſerat. Mox animaduertit ſibi ex annulo, quem in manu geſtauerat, excidiſſe adamantem: quare ſuſpicari cœpit illum fuiſſe in puluerem iſtum delapſum. Mittit ad virginem & repoſcit puluerem, quem iam aſſumſerat. Dantur multa pinguia & lubricantia, & altero die adamas ex iis, quæ expurgata fuerant, repertus ad medicum refertur. Vix quisquam in tota Europa neſciuerit, quantum aliqui metuerint, quum ante paucos annos Princeps quædam celſiſſima adamantem magnum incauta deglutiiſſet: quem ſine vlla moleſtia ab ea receptum fuiſſe, quia publice ſcriptum eſt, nemo ignorat. Equidem non reprehendo illos, qui in eiusmodi caſu officioſos ſe præbuerunt; ſed magnas iuſtasque metuendi cauſſas fuiſſe neutiquam credo: vt poſtea dicam.

§. IIX.

Sed de magnis adamantibus nihil metuendum eſſe aliqui concedunt: ſcobem vero, id eſt minutiſſimum puluiſculum, quem *Demantpoort* vocant artifices, cum ſummo periculo aſſumi dicunt; atque hunc eſſe illud infame vene-

num, quo Paracelſus ſublatus ſit, quoque vitæ inſidiæ inſuperabiles ſtruuntur. Sed & hic deſideramus probationem, quod vllus vmquam homo fuerit hoc puluere interfectus. Quam dum deſideramus, quantumuis ſtudioſe requiſitam, conſtanter adſerimus contrarium. Supra laudauimus CARRARIVM, qui haud obſcure commendat interne adhibendum hunc puluerem. Longe autem clarius & diſertius eum laudat MICHAEL SAVONAROLA *de baln. lib. II. rubric. 8.* quo loco, agens de principio martiali fontium, meminit illius perſuaſionis, quæ limaturam ferri malam esſe ſtomacho, vomitum excitare & aliquando ſic ad mortem perducere ſuggerit. Huic noxæ medelam ſuadet, quæ multis inexſpectata videbitur. *Verum*, inquit, *puluere adamantis, vel aqua, in qua per noctem iacuerit, eius violentia reprimitur.* Non dicam quam concinnum ſit remedium. Sufficit, quod imaginario veneno imaginaria antidotus ſatis fuerit, quæ vbi prodesſe non poterat, neque damnum valebat inferre Sed de limatura martis infra iterum dicemus.

§. IX.

Clarius eſt teſtimonium de pulueris huius innocentia quod ex MONARDE adducit *c. l pag. 124.* BOETIVS, *mulierem videlicet quampiam marito, antiqua dyſenteria laboranti, adamantis ſcobem per multos dies propinasſe, absque aliquo detrimento.* Confirmat hanc experientiam caſus notabilis, quem a D. D. PRAESIDE acceptum non patiar intercidere. Is autem ex ore CHRISTOPHORI DORSCHEI, nobilisſimi gemmarum apud Norimbergenſes cælatoris, ante paucos annos defuncti, præſentibus grauibus viris, qui hodieque ſuperſunt, eum accepit, & deinde, eodem procurante, perſonam vidit & ex ea rem omnem, vt ante viginti pluresque annos geſta fuit, audiuit. Scilicet is artifex, nulli veterum ſecundus, magnam huius pulueris quantitatem domi ſuæ conſumebat: diligenter autem monebat illos, quibus comminuendos adamantes tradebat, vt ſibi a puluere cauerent, quem bona

fide

fide credebat esse venenum. Aliquando dederat ancillæ bonam quantitatem sibi præparandam, quæ, ob aliquod dedecus admissum, sibi metuebat, consiliumque ceperat morte sua præoccupare publicam notam. Non præsentius putabat ad finem suum obtinendum aliud venenum, illo, quod herus toties cauere iusserat, satisque magna quantitate assumta ex ædibus se subducebat, prope instantem exspectans mortem. Sed quum nihil mali inde eueniret, reperta tandem quid, quo consilio fecisset, negare non poterat. Certum est, quod nec minimum incommodum inde persenserit mulier, forte hodieque superstes.

§. X.

His experientiis munitus firmiter concludo: adamantem, nec integrum in magnis frustis, nec in puluerem tenuem comminutum, exserere deleteriam homini, aut vlli animali efficaciam: nec attentionem mereri quæcumque ex nuda speculatione ab otiosis prolata, a callidis propagata, & ab optimis quibusdam viris, qui, quod tutissimum videbatur, sequi volebant, repetita fuerunt; dum interim grauissimi aliqui doctores & professores artis nostræ vel aperte contradixerunt, vel se dubitantes in hac quæstione declarauerunt. Superest igitur, vt videamus theoretica illorum fundamenta, qui sententiam nobis contrariam tuentur. Adamantem supponebant Arabes esse frigidum & siccum in quarto gradu: quæcunque autem vel frigida vel calida in hoc gradu essent; ea in relatione ad corpus nostrum talia esse existimabant, vt nos destruere debeant, si talia sint, vt actuari in nobis possint. Ita calida, quum a calore nostro succensa sunt, calore suo calorem nostrum augere: frigida quum calefacta sunt, emittere vapores frigidos, qui refrigerant. Hæc est regula veterum, ad quam exigebant doctrinam de viribus singulorum simplicium: in quibus determinandis maximam deprehendimus vtique dissensionem; quam hoc quidem loco explicare non est tempestiuum. Illud interea notandum putamus,

mus, quod ii veteres, quicumque adamantem nec iuuare nec nocere posse crediderunt, supposuerint illum nullo modo posse in nobis actuari: qui vel medicam vel venenosam virtutem ipsi tribuerunt; ii vtique putauerint fieri posse, vt aliquid in nostrum corpus de se transmittat, quo status eius alterari queat aut debeat.

§. XI.

Iam vero manifestum est, illam de primis qualitatibus doctrinam, quaternario elementorum veteri superstructam, adeo mancam & ambiguam esse, vt nulla hinc institutio solida & scientifica proficisci possit: quare non solum pridem ab HIPPOCRATE, libro *de prisca medicina*, grauiter repudiata est: verum hodie omnino omittitur, & tantum ab illis, qui ad intelligendos priscorum libros instrui cupiunt, cognitione historica delibatur. Non opus est plura de hac re verba facere, quum ipsi accusatores grauissimi læsionem non a qualitate venenosa arcessant, sed ab actione, quam vocant aliqui, mechanica, scilicet quæ pendeat a figura & positu particularum, id aggregatum, quod adamas vocatur, constituentium, ad scindendum, pungendum, exulcerandum apta & idonea. De eo supra dedimus BOETII testimonium: addam nunc alius viri, ex patronorum huius sententiæ mente disserentis, testimonium. Est is THEOD. ZWINGERVS *in theatro prax. med. part. II. pag. 524.* Nonnulli adamantem in venenorum numerum receperunt; qua autem ratione id factum fuerit, hactenus diuinare nondum contigit. Adamas quidem omnium lapidum durissimus exsistit, eo quod eius particulæ, a spiritu quodam acido tenacissime coagulatæ sunt: hinc credunt nonnulli, eum quoquo modo in puluerem redactum subtilem, atque variatis dosibus exhibitum, nunc citius, nunc tardius interimere: quod si verum est, non alia certe ratione contingit, quam quod particulæ adamantis subigi impossibiles, in ventriculi plicis immotæ obhærent, ac nerueæ tunicæ paulatim impactæ superficierum suarum acumine pungentes, dolorem

rem

rem primo, hincque inflammationem, putredinemque inducunt, ac latius deinde ſerpendo, inque masſam ſanguineam irrependo, ob texturæ inflexibilitatem, in motu circulatorio ſanguinis particulas vehementius exagitant, atque a ſe inuicem diſtorquendo ſyncopen mortemque inducunt.

§. XII.

Atque hunc agendi modum pluribus placere video, qui adamantem inter venena, mortem, cuius auctores tamen ſint, ad tempus differentia, recenſent: quare opus videtur modum hunc paullo adcuratius conſiderare. Qui itaque de adamante in genere perſuaſum habent, quod ſcindendo, exulcerandoque noceat; hi vel maxime etiam a magnis & integris hoc metuunt. Hoc dextre adhibito licet vitrum incidere ſatis profundo ſulco, vt facile frangi deinde illo loco posſit. Si itaque vitrum incidet, quanto magis debebit incidere ventriculi & inteſtinorum villoſam tunicam? Sed quam vanus hic metus, & viris philoſophis, præſertim qui a mechanica cenſeri cupiunt, indignus ſit, puto manifeſtum esſe. Si aut ventriculus cum inteſtinis ex vitro esſent, aut adamas molle & lubricum corium ſecaret, condonari hic metus posſet: quamuis & vitrum non ſecatur ab adamante, niſi apta manus eum ducat, &, quantum ſatis eſt, imprimat. Hoc vero qua vi in ventriculo & inteſtinis fiat, haud facile quisquam inuenerit. Certe non ſufficit inſtrumentum ad actionem perficiendam, niſi adſit omnis ſubordinatarum causſarum apparatus. Cuneus ligna findit, ſi apte appoſitus, vehementia proportionata, impellatur: ſi duæ conditiones cesſent per ſæcula lignum & cuneus iuxta ſe, aut vnum ſuper altero, iacebunt absque fisſura ligni. Vitrum capax mille adamantes mille annis continere poteſt, ſi nemo ſit, qui adamantem dirigat ad ſcindendum vitrum.

§. XIII.

Iam de puluere adamantis minuto diſpiciendum erit. Et quamquam iuſta videri poterit argumentatio hæc, ſi ma-

iores, & qui acutos angulos habent, adamantes ventriculum & inteſtina non lædunt, tanto minus id exſpectandum esſe a tenui puluiſculo, qui ſuper lubricam inteſtinorum tunicam ab illis, quæ per ea decurrunt, prouoluitur, partimque, vbi iam crasſeſcunt illa contenta, ab iis obuoluitur & ſimul propellitur: neſcio tamen qua pertinacia ipſi potisſimum inſiſtunt & varia vrgent. Dicunt hunc atterendi vi ſumma pollere, quum non ſolum gemmas durisſimas eius ope liceat atterere & perforare, ſed ipſum adeo adamantem. Enimuero quis non videt illam, quam antea iam notabamus, μετάβασιν εἰς ἄλλο γένος. Ventriculus & inteſtina non habent naturam gemmæ, ſed corii humectati. Neque puluis adamantis adamanti, aut alii gemmæ, appoſitus vel ei ſuperfuſus, atterit, ſi mille annis vna iaceant: ſed machina opus eſt, quæ verſatilem diſcum circumagat, qui oleo humectatur & puluere conſpergitur, vt immani pondere appresſam & quiete incumbentem gemmam, diu multumque eam contingendo, radat & arrodat. Vbi hic adparatus in ventriculo & inteſtinis?

§. XIV.

Sed, aiunt, duo adſunt, quæ adparatum hunc abſoluunt, hisque acutæ & rigidæ cuſpides pulueris huius adiguntur in tunicas, quin, vt aliqui ſentire videntur in maſſam humorum & ad viſcera. Primo grauis eſt puluis, qui vbi ſemel incumbit, ipſo ſuo pondere ſe profundius inſinuat. Ego autem quærendum puto, annon lapis, qui contuſus in multa, ponamus mille, talia corpuſcula abit, quæ pro puluere haberi posſunt, ſit millies grauior quouis puluiſculo. Si vero lapis integer promoueri ad exitum potuit, vt multa experimenta docuerunt, cur dubitabimus de puluiſculo ex lapide facto, & millies leuiori? Exempla innumera ſunt hominum, qui tempore necesſitatis numos aureos degluticrunt drachmales & maiores, eosdem tamen reddiderunt per aluum. Quis deſperet de puluiſculo, cuius ali-

aliquot mille corpuſcula indiuidua nondum æquant drachmam? Deinde reſpiciendum monent ad motum periſtalticum, quo certa inteſtinorum ſpatia ſuccesſiue ad ſe adducuntur: hoc autem effici, quod in machina, qua adamantes aliæue gemmæ teruntur & poliuntur, motus diuturnus efficit. Enimuero quisquis in animali viuo motum hunc tam placidum attente conſiderauerit, cognouerit vtique, quam longe is abſit ab iſto, qui in politura requiritur: prorſus vt verba perderem, ſi hoc medicis vellem oſtendere pluribus.

§. XV.

Debent ſane in medicina, vt confesſæ rei documenta tueamur, ita omnia conuenire, vt, vbi eſt par ratio, idem effectus exſpectetur. Id ſi verum eſt, vt neminem artis peritum negare posſe exiſtimo; cogitandum illis, qui adamantem ſuſpectum reddunt, aut extreme noxium esſe contendunt, relinquo, quo iure quaue ſpecie defenſuri ſint, vſum rubini, ſmaragdi, hyacinthi, granati, & ſi qui ſunt alii lapides pretioſi, qui a tot ſæculis publica auctoritate in officinis proſtant: aut quomodo excuſandi ſint tot egregii & integerrimi viri, qui cryſtallum montanam ægrotis, etiam tenerrimis, præſcribunt? At talia erunt venena, ſi adamas eſt, aut ſuſpecta esſe debent, ſi adamas debet. Quanto enim duritie differrunt rubinus, hyacinthus, ſmaragdus, granati, nobiles & orientales, ab adamante, cogitari inde poteſt, quod limam æque reſpuunt. Eſt his non minus, quam adamanti, in exigua mole pondus inſigne; horumque ſingulorum puluis molliores gemmas atterit. Et tamen publice florent in officinis, & cenſura vnum vexat adamantem. Et ſi adamas, quia vitrum ſcindit, noxius eſt, debebit vtique chalybis limatura noxiis æquo iure adſcribi: non enim deſunt artifices, qui ita chalybem temperare norunt, vt ipſo vitrum, ſi non promtius, æque tamen promte atque adamas facit, incidere valeas. Bone Deus! quam multa ſic erunt in pharmacopo-

lio venena! quam multi honesti medici in catalogo veneficorum erunt describendi!

§. XVI.

Nollem excidisse aliquibus medicis aliquas voces, quibus limaturam martis catalogo venenorum temporariorum, vna cum polline vitri, inscripserunt. Et de limatura martis quidem iam supra adduxi MICH. SAVONAROLAM; de vitro sat antiqua mentio, sed & totius ænigmatis resolutio legitur apud ANTON. GVAINERIVM *de calculos. passione cap. IX.* Nam quum commendasset calculis frangendis vitrum in tenuem puluerem redactum, hæc notatu digna subiicit: *sed laudo, vt patienti hoc vitrum sic non manifestes, ne putet se venenari: quum ex eo canes interficiamus. Sed his non tritum datur, immo integrum, quod cum pinguedine aliqua commiscemus. Et cum eorum tunc guttur transire nequeat, eos interficit, & non venenositate.* Eodem redit casus apud SCHENCKIVM *pag. 999.* ex CARDANO adductus, vbi persona amens vitrum confractum pulmento ex ciceribus miscuit, ex quo aliqui nullam noxam, alii periculum & damnum incurrerunt. Quam male hæc ad pollinem vitri, quo medici vtuntur, transferrentur? De limatura martis malo heic nihil, quam parum dicere: exstant documenta publica per multos libros obuia, quibus declaratur, quam magni viri, quantis dosibus, quam diu continuato vsu, non lenti veneni effectum, sed sanationem ægrotorum, consequuti sint, vbi ex artis lege adhibuerunt.

§. XVII.

Dum ad finem tendit hæc commentatio, succurrit animo, fieri vtique posse, vt aliquando obueniat casus hominis, cui puluis adamantis, non quidem sincerus, sed veneno imbutus, exitium attulisse per sectionem cognoscatur. In tanta veneficiorum multitudine nihil non timendum videtur, vbi malitia omnes vires intendit, vt nocere hostibus queat. Sic legitur apud sæpe laudatum SCHENCKIVM *pag. 928.* notabilis obseruatio, de puerulo, cui per speciem amicitiæ dono

datus fuerat veneno imbutus numus argenteus, quem is incautus ori immisit, quin prorsus in fauces attraxit, vt ibi obhæresceret & nec ad ventriculum descendere, nec vomitu reiici posset, vnde misellus altero die mortuus, quum dissecaretur, totum os ac fauces, malignis pustulis obsessum, gulam autem summe inflammatam ostendit. Haud multum dissimilis, quoad euentum certe, casus legitur apud BONETVM *anatom. practic. tom. II. pag. 99.* vbi puella nouem annorum ex nummo argenteo deglutito fuit mortua, tardius quidem, die quippe decimo. In hac numus sub ipso pyloro obhærescens inuentus fuit, continuorum vomituum & mortis satis clara caussa; sed quod sine veneno fuerat, nihil pustulosi, inflammati, erosi, quod notaret, inuenit, qui eam sectionem administrauit & descripsit, THEODOR. KERCKRINGIVS. Quare si forte fieret, vt in exstincto reperiretur puluis, qui characteribus suis omnibus iudicari posset adamantis esse; probe attendendæ fuerint circumstantiæ omnes, ne in renunciatione error admittatur, & alteri tribuatur, quod alteri debetur.

§. XIIX.

Non opus esse existimo hic cumulare nomina magnorum virorum, qui innocentiam adamantis præclare sunt tuiti. Multa ex præcedentibus innotuerunt. Addimus PAVLI ZACCHIAE testimonium *ex quæst. medico legal. lib. II. tit. II. quæst. IV.* vbi disputans, quod in veneficii delicto non satis sit, vt reus confiteatur dedisse se alicui venenum, nisi constet vero illud esse venenum, & in tanta quantitate sumtum, aptum fuisse ad mortem inferendam; sermonem hunc ita illustrat: *Casus dari potest, in quo quis naturæ venenorum ignarus præbuerit alicui aliquid in potibus vel cibis, quod venenum esse putabat, cum tamen aut omnino venenum non esset, aut esset quidem venenosum, non tamen quod mortem inferre posset, vt exempli gratia, adamantis scobs, quam vulgus hominum venenum esse credit, cum vere venenum non sit. - - Si ergo hæc ab ali-*

quo asſumatur, & interim intereat, procul dubio, quod ex ea adamantis ſcobe, quam venenoſam putabat, non interiit; non tenet ergo ex hac cauſſa rei confeſſio circa qualitatem veneni. Idem auctor, poſt aliqua interiecta, ita diſerte concludit: ADAMAS ERGO VENENVM NON EST. Obſignamus tandem commentationem hanc illuſtri teſtimonio medici, qui inter omnes tantum effulget & eminet, quantum inter ceteras gemmas adamas excellit. Eſt is, quem præceptorem & patronum ac promotorem omni pietate veneror & obſeruo, FRIDERICVS HOFFMANNVS, qui in *diſſertatione de læſionibus externis, abortiuis venenis ac philtris, pag. 28.* hæc veriſſime ſcribit: *communiter toxicis annumerantur ſanguis tauri - - nec non a quibusdam adamantis & vitri puluis, quæ tamen ſine noxa aſſumi poſſunt.* Et paucis interiectis: PVLVEREM ADAMANTIS EODEM MODO INTESTINORVM TVNICAS, AC VITRVM, DISCINDERE EAQVE PROPTER NECARE, FABVLAM SAPIT.

TANTVM.

CLA-

CLARISSIMO ET DOCTISSIMO

DOM. CANDIDATO

S. P. D.

FRIDERICVS HOFFMANNVS

CONSILIARIVS INTIMVS ET ARCHIATER REGIVS, ACADEMIAE FRIDERICIANAE SENIOR.

QVum TE amare cœperim, cum ad me primum accederes, tuumque consilium aperires de stadio medico apud nos decurrendo; non potui quin in TE amori meo indies magis indulgerem, vbi vidi incredibile studium tuum, quo, quicquid agendum suscipis, idem soles vrgere & peragere. Non volasti ad apicem honorum, sed per legitimos gradus satis mature adscendere voluisti. Id vero TIBI honorificum puto, & in exemplum aliis, qui vel ipsi sæpe nimium festinant, vel suorum consiliis & instigationibus vrgentur, commendandum puto. Postquam patria tua, quæ optima ad nos ingenia demandat, TE Germaniæ limandum expoliendumque tradidit, satis multos annos in celeberrima Ienensi academia, philosophiæ bonarumque litterarum studiis deditus, consumsisti, ibidemque publicum doctrinæ testimonium ante hos decem annos

cum

cum laude reportaſti. Excepit TE inde Fridericiana noſtra, vbi perrexiſti animum optimis doctrinis paſcere. Tantum autem aberas ab illa quorundam cupiditate, qui vbi triennio forte patrii foci fumum non aſpexerunt, noſtalgia emorituri videntur: vt potius nunc demum emetiri ampliſſima Europæ cultæ ſpatia deſiderares, TEque nobilibus iuuenibus adſociares, quibuſcum Galliam & Belgium luſtrares, hinc autem per Germaniæ complures prouincias ad nouas Athenas, an nouam Alexandriam dicam, glorioſiſſimi monarchæ PETRI nomine inſignem & immortali beneficio conditam & exornatam vrbem, pergeres, vbi compluribus annis commoratus ad Holſatos, & inde ad noſtras Muſas reuertiſti. Quantum TIBI profuerit improbus labor tot annis impenſus bonarum litterarum & medicinæ ſtudiis, cognouerunt quibuſcum verſatus fuiſti: & cognoſcent, cum quibus porro victurus es. Ego quidem gratulor TIBI tam bonam mentem, quæ tot annorum indefeſſo ſtudio ſcientiarum vtilium mercatui inhiauit, eaſque diuitias quæſiuit, quæ, vbi ſemel noſtræ eſſe cœperunt, numquam noſtræ eſſe deſinunt. Gratulor honores, quos meritiſſimus conſequeris: vtque TIBI fauſti fortunatique ſint, illis autem, qui ſe tuæ fidei permittent, ægrotis, ſalutares ſemper ac auſpicatiſſimi, Deum precor. Is TIBI largiatur, quæ virtutes tuæ merentur, ampliſſima præmia. Vale.

a. d. XXV. Aprilis MDCCXXXVII.

VIRO

VIRO PRAENOBILISSIMO ET CLARISSIMO

IOANNI FABRI

ARTIVM AC PHILOSOPHIAE MAGISTRO

S. P. D.

PRAESES.

SI mihi id datum crederem negotium, vt ea, quæ de TE dici poſſunt honorifice, & quæ ad ſequendum & imitandum aliis proponi merentur, iuſto elogio complecterer, non poſſent mihi facile verba deficere. Plures annos in academiis & bonarum litterarum ſtudiis laudabiliter conſumſiſti, quam multi vitæ annos ſecum afferunt, qui hodiernis moribus ad muſarum maiora contubernia aduolant: quæ tamen ante deſerere plerique feſtinant, quam bene didicerunt, quid diſcere ibi debeant, aut vt diſcere recte poſſint. Illud in primis operam dediſti, vt veteres auctores, a quibus optimæ doctrinæ ad nos propagatæ ſunt, intelligeres ſuo ore loquentes; atque ipſemet, quæ cogitaſti, veterum ſermone exprimere poſſes. Exſtant ſpecimina, quæ tam ſoluto ſermone in ſummorum principum laudem dediſti, quam ligato, Latio Attico & Rutheno. Per philoſophorum ſcholas non cucurriſti, ſed plane cum illis conſueuiſti,

vt TE inclytus eorum in academia Ienensi ordo summis honoribus lubens dudum exornauerit. Quantum inter Gallos, Batauos & Russos, cum doctissimis viris versando, collegeris fructuum, obscurum nemini esse potest, qui TE cum colloquia instituit. Ita excultus & expolitus ad medicinae supremos honores adspirasti, eosdemque decreto medici ordinis ea facilitate obtinuisti, qua tribuuntur optime meritis. Non possum quin TIBI acclamem:

ΕΥΓΕ ΚΑΛΩΣ ΕΙΗ ΛΟΙΠΑΙΣ ΕΥΧΑΙΣ ΘΕΟΣ ΕΥΦΡΩΝ.

Proficiscere nunc, DEO duce & comite, virtutique & honestati, cum optimis studiis, porro deditus fortunae optimae faber esse memento. Scripsi a. d. XXIV. Aprilis M DCC XXXVII.

HONORVM LAVDISQVE OMNIS

CANDIDATO CLARISSIMO

IOANNI FABRI, A. M.

FAVSTA QVAEQVE PRECATVR

IOANNES WALLASKAY

M. D. ET ACAD. N. C. SOCIVS.

ETsi non sim mearum virium tam audax aestimator, aut ita prorsus oblitus incredibilis humanitatis TVAE, vt sperem a me proficisci posse, quod TVIS laudibus aliquid addere, vel mutuam beneuolentiam nostram augere

augere queat; veteri tamen illa & amica conſuetudine, quæ TVVM inter & meum Parentem olim interceſſit, inuitatus, facere non potui, quin TIBI, *doctiſſime Magiſter*, infulis Aſclepiadeis nunc exornando, vel leui epiſtola congratularer. Argumentum diſſertationis TVAE, vt cum Horatio ſcribam, tectum tunica adamantina procedit: quod me inuitat, vt & ipſe quædam in adamante olim obſeruata, digna, vt puto, eruditorum examine, TECVM communicare velim. Certe talia videntur, quæ, ſi longiori accuratiorique obſeruatione comprobata ſint, vtilem commendationem mereantur: ſi vero mihi impoſuerunt mei ſenſus, ipſemet ſane cupio, vt in ſpongiam incumbant. Legenti mihi PLINII *Hiſt. Nat. Libr. XXXVII. Cap. IV.* quo grauis auctor de ſex adamantum generibus exponit, animum ſubiit cogitare, annon forte ab effectu adamantum aliqua eorum inueniri poſſet differentia. Initio quidem experimenta per ignem agitabam: ſed ab hac via, grauiſſimorum virorum auctoritate, qui adamantem omnem ignis vim eludere ſcribunt, deterritus, & officinarum, quibus fortiſſimi ignes excitantur, deſtitutus ſubſidio, ad alia adpellere animum cogebar. Longum eſſet enarrare mea tentamina: id dicam, me, ducente vno experimento ad aliud, ſex acus exiguas diuerſis adamantibus adfricuiſſe, easque ſubtili ſtramini infixas, vitris aqua plenis indidiſſe, & bacillo circumegiſſe, vt obſeruarem, vti quieſcerent. Ex his vnam, vni adamanti affrictam, ſemper ſeptentrionem reſpexiſſe tunc quidem admirabundus, & ſæpe repetito experimento, videbam, videbatque mecum, qui ſuperueniebat, amicus, non minus, quam ipſemet, rei iſti intentus. Hac rei, vti mihi quidem videbatur, nouitate captus, diligenter in curta librorum meorum,

qualis esse solet peregrinantium, suppellectile inuestigaui, an non aliquis antiquorum, vel recentiorum auctorum, hunc adamantis effectum eruditis expendendum commendasset. Cumque inuenirem neminem, qui tam mirabilis euentus aliquam faceret mentionem, & sæpe repetito experimento viderem, hunc solum adamantem, nec alium ex meis, aut aliunde pro examine faciendo acceptis, ea gaudere virtute, vt cum acu ferrea vim communicet, semper versus septentrionem adfrictam partem intendendi; firmiter constitueram, vtilem hanc eruditorum curatiori examini commendare obseruationem. Verum cum ante octiduum experimentum repetere magisque confirmare vellem, vt aliquid certi & satis explorati hac in re proferre possem, mirum & inexspectatum hoc vidi, adamantem hunc meum ipsissimum, nescio quo fato, tam laudabili virtute penitus orbatum esse. Tanto autem magis demiror hunc mihi certe in exspectatum euentum, quo certior sum, me, in faciendo hoc experimento, nullam fallaciam caussæ non caussæ admisisse, quum & omnes circumstantias rite expenderim, & sensibus non solum meis, verum etiam præsentis amici, res explorata fuisset. Initio quidem vehementer dolebam hac ratione ereptum mihi iri occasionem, experimentum istud eruditorum oculis subiiciendi. Sed quum id non quæsitum, sed sponte oblatum, fideliter notauerim, neque videam rationem sufficientem, cur adamas non possit habere qualitatem aliquam cum magnete communem, iterum ad libros confugi, consuluique, quos ad manus habere licebat, auctores. Hos inter afferebat aliquod solatium PETR. VAN. MVSSCHENBROECK *Tent. Exper. Nat. Part. II. pag.* 82. quod per combinationem casuum similium, firma, vt puto, consequen-

ſequentia elicere me poſſe exiſtimo. Nam vbi de corporum virtute electrica ita ſcribit: *In genere notandum, difficillimum eſſe dictu, in quibus corporibus obtineat, a quibus abſit hæc vis, cum aliquando in iisdem ſileat hoc tempore, copioſa vero adſit tempore alio*: tantum abſum, vt abiiciendum putem bona fortuna mihi viſum phænomenon, vt potius modeſte iſtud cum naturæ ſcrutatoribus communicandum duxerim. Ipſe quidem diligenter cuſtodiam tam rari phænomeni parentem lapillum, vt ſæpe reuocatis experimentis certum quid inueniam. Si nihil ſucceſſerit, æqua ingenuitate profitebor, quod me ſpes fruſtrata ſit, quam gauiſurus ſum, ſi futura dies me edoctura eſt, quod poſſim cum certitudine plena producere. Quicunque fuerit huius rei profectus, noſtra tamen amicitia nullo dubiorum euentuum diſcrimini expoſita, adamantino nexu colligata, durabit, vt ſpero, & perpetuo incolumis perſtabit. Faxit DEVS, vt honoribus his mactus magis magisque effloreſcas, omnique optatiſſimæ fortunæ ſucceſſu beatus diutius vigeas, & TIBI coniunctiſſimi ciuis ita ſemper memoriam conſerues, vt ipſe numquam TVAM ex animo ſuo imaginem erit dimiſſurus. Vale. Dabam in

Academia Fridericiana. VII. Kal. Maii,

M D CC XXXVII.

Hier iſt ein jeder ſelbſt recht ſeines Glückes Schmid,
Dieß kann man wohl an **Dir**, gelehrter FABRI, ſpühren.
Erſt theilte **Dir** dein Fleiß der Weißheit Lorbeer mit,
Nun muß **Dich** Aeſculap auch noch, mit Purpur zieren,
Was machts? **Du** triebſt dein Thun mit Klugheit und mit Raht
Du ſuchteſt **Dich** mit ernſt in Künſten Feſt zu gründen
Und was hernach dein Fleiß noch in der Weißheit that,
Kann **Dir** mein ſchlechter Kiel hier ſchwerlich reimend binden.

Genug! man sieht, daß Dir dein Fleiß viel Glück verheißt
Du wendest Dich von hier nach Nordens kalten Gräntzen,
Da wirst Du, was die Wuht Morbonens niederreißt,
Durch Deinen Raht und Cur am besten denn ergäntzen.
Zieh glücklich hin! Du hast nunmehr den Ehren-Sieg,
Doch dencke auch hinfort an den, bey Deinem Glücke,
Der hier mit Dir vergnügt zu gleichen Ehren stieg,
Als Deinen guten Freund, ob schon entfernt, zurücke.

Dem Hoch zu Ehrenden Herren Doctorando schrieb dieses, sich Ihme dadurch bestens zu empfehlen, dessen Aufrichtigster Freund und Diener

FRIDERICVS WILHELMVS BRVNE,
MEDICINÆ DOCTOR.

---

* * * * * * * * *

COgnata nostri portio sanguinis,
Cur inuidendis crescis honoribus,
Nec spernis omnes hos triumphos
Palladiæ in medio iuuentæ?
Crescis peregre, nec titulos TIBI
Ignaua scribit gratia; nec fauor
Permittit illustris deorum,
Laribus vt patriis præesses.
Nam primo ab ortu, pectoris ignea
Sinu parentum TE procul indoles
Duxit, per oras exterorum
Roxolidum populos & vrbes.
Sat litterato nobilis otio
Per docta raptus compita, Græciæ

Fontes

Fontes bibisti, nec Latinæ
Inferior studiis Mineruæ.
Nunc vectus ala præpetis ingeni,
Inter Medentum summa adipisceris
Tropæa, successu decenti,
DOCTOR ouans duplici corona.
Hoc est, quod olim non temere dabas
De Te futuri spes puero altius,
Palmam supremam qui teneres
Et Sophiæ & Medicis sacratam.
Vicit laboris nixus & ingeni
Pinnis citatis, & studio pari:
Nunc voce facunda disertus
Consequeris titulos Cathedræ.
Mox TE merentem, quo statuit loco,
Virtus locabit laudis adorea,
Quam fata, Phoebo sic volente,
Proposuere TIBI ferendam.
Sed plura blandæ, fama modestiæ
Momenta honorum transilit, & nouos
Doctrina NOSTRO FABRI plausus
Dissimulat pudibunda vultu.
Dimitte curas interea graues,
Et fide diuis: sic TIBI copia
Manabit ad plenum reuertens
Ars Medicinæ opulenta cornu.
Sic nostræ memor PANNONIAE, diu
Optata FRATRI gaudia diuide,
Qui deprecatur nunc vt olim,
Ne patriæ penitus parentes.

Vitembergæ Saxon. XII.
Calend. Maii, 1737.

Hæc honori, amorique ac memoriae clarissimi Dn. Candidati, Consobrini sui longe desideratissimi, gratulabundus pandebat

IOANNES SAMVEL MARTINI,
LL. ARTIVM CVLTOR.

Freund

FReund schau die Lorbern an, die in dem schönen Sachsen,
Wo edle Künste blühn auf Pindus Höhen wachsen.
Nicht wahr, sie reitzten Dich? Kunst Wissenschaft, Verstand
Und deren edler Trieb zog Dich in dieses Land:
Drum brichst du nun mit Lust, und zwar zum zweiten male,
Zu Deinem Lorber-Krantz in Halle an der Sale
Die schönsten Reiser ab. Ihr angenehmes Grün
Zeigt, da sie unverwelckt um Deinen Scheitel blühn,
Was Du, Hochedler-Freund, was wir von Dir zu Hoffen.
Es stehet Dir der Weg zum schönsten Glücke offen,
Das einem edlen Geist den Zutritt nie versagt,
Der so wie Du der Kunst und Tugend nachgejagt.

Mit diesen wenigen Zeilen wolte dem HErn Doctorando seinen ergebensten Glückwunsch abstatten, dessen Verbundenster Diener

SAMVEL RAYMANN,
HVNG. MEDIC. CVLTOR.

